

Emil
Filipčič

Spopad

Kako se je vse to začelo?

Pridem v lokal, vse razsvetljeno, oguljene stene iz lesa, nobenih stolov, samo visoka, ozka miza na sredi in police, na katere lahko postaviš kozarec; pravzaprav komaj kaj večje od sprejemnice v našem stanovanju; povsod stojijo ljudje v zimskih plaščih; visijo na tisti mizi; s komolci se podpirajo na police; gneča pogovorov vrvi v zakajeni svetlobi; pozdravim debelega človeka z očali,

neka ženska mi pomaha iz kota, nekaj ljudi mi prikima; iščem urednika revije, da bi mu ponudil svojo dramo; imenuje se »Bela soba«; nenadoma zagledam policaja z volčjakom, priklenjenim na verigo; ko me zagleda, se mu potemniijo oči in prerine se k meni; vpraša me, kje imam izkaznico; dam mu jo; preučuje jo in me vsake toliko časa pogleda izpod obrvi; napetost narašča; čutim, da sva s tem človekom v usodnem neskladju; nenadoma mi nekaj pride na pamet: to je on! Kakor da imam pred sabo daven spomin; kakor da v tem zrelem možu razločno vidim obraz tistega, na krtačo ostriženega dečka; in že vem, neizbežno je, čeprav se oba trudiva, da bi to popravila, kakor da slutiva bližino prvinske groze, čeprav mi on vrne izkaznico in se mu jaz nasmehnem, da bi ga pomiril, je neizbežno — veka mu trzne in zgrabi me za rokav, jaz pa pripremem oči; on zaškripa nekaj skozi zobe; zaškrtam, kakor da grizem steklovino; pes ima nasršeno dlako, požene se s tacami na moje prsi in zdaj se v moji roki znajde nož in porinem mu ga v grlo in pritisnem na vzmet in potegnem z njim, da mu zapoka adamovo jabolko. Policaj skoči z izbuljenimi očmi, planem k njemu in ga udarim v prsi in solza mu pade iz oči; on zajavka in se začne histerično premetavati po tleh, da bi ušel nožu, ampak kobacaje se po kolenih ga dohitim in ga zabodem v srce; v hipu negibno obleži; v tišini vstanem in se odsotno ozrem po lokalu; kako malo smo se poznali, pomislim, ko gledam vse te obraze, in tudi zdaj, koliko še ostaja neizgovorjenega med nami; Albert zamahne z glavo in z bolečim nasmehom zažvižga, potem pogleda v strop; potem hoče stopiti proti meni, ampak ne more, mogoče zato, ker ga gledam z mirnim zanimanjem in ne pokažem nobenega od vseh tistih majhnih znamenj sporazumevanja, ki so se v teh letih utekla med nama; zdaj zavpije točajka: »Ali si znorel?« In ta jeza je prava odrešitev zanjo; ne, rečem ne in počepnem in medtem ko odpenjam policajev tok za pištolo, bolj sam zase ponavljam: »Ne, Tončka, ne; zdaj imam pištolo v rokah.«

In potežkam jo, pride mi na misel, da je mogoče... kako se že reče temu... da je zapeta... če je to res tisti izraz; ozrem se okoli in pogled se mi ustavi na Albertu; ta, se mi zdi se še najbolj spozna na orožje; ko pa zaslišim v sebi besede: »Albert, glej, odpni mi pištolo«... opustim ta načrt in počasi odhajam mimo ljudi, vendar ne gledam nikogar posebej, samo močno željo čutim, da bi se ozrl, kakor da sem kaj pozabil.

Zunaj piha mrzel veter in kakor zmeraj stojijo na drugi strani ceste temne, molčeče postave, ki čakajo avtobus; nenadoma se za mojim hrbtom nekaj premakne in v svetlobo luči stopi človek, ki ga prej nisem opazil; to je neki študent medicine. »Je kdo notri?« vpraša. »Ne,« rečem. Potisne roke v žepe, nekako poskoči na prstih in pravi: »Imaš dva dinarja?« Od-kimam: »Popolnoma sem brez denarja.« Tedaj opazi pištolo. »Kaj pa tole?« »Ubil sem policaja in psa.« Kakor da bi bil odtrgal te besede iz grla. »Zdaj pa grem, zdravo.« »Zdravo, zdravo,« kima on in se smeje z nerazumevanjem.

Brez razmišljanja stečem čez cesto; ko pa pridem do kioska, upočasnim korak in hodim nekaj časa ob stari, zeleni hiši; zdaj bi že moral preizkusiti, če je pištola zapeta, pomislim; ampak nekje se moram ustaviti, nekje moram o vsem tem razmisliti. »Dobro, ne zavlačujva s tem,« rečem zdaj na glas, »ne maram poslušati teh zbeganih, neodločnih misli; meni je vseeno, ali misliš ali pa ne, ampak hočem pa preciznost; zato sem tu; pojdi z mano v vežo zelene hiše in povej vse, vse.«

Stopim v vežo, zaprem vrata in z očmi ošinem prostor; v medli svetlobi, ki pada skozi šipe vežnih vrat, zagledam temačen hodnik z visokim stropom in nekaj poštnih predalov na steni; stopim tja in preberem: Dr. Fuzel. In zdaj začnem šepetati v črno režo predala:

Doktor Fuzel. Položaj je ta: ves čas se mi slika v glavi tale prizor: na bojišču... to je iz neke knjige, veste, imenuje se Bhagavadghita, nekakšna indijska pesem... toliko v informacijo... stojita Krišna, Bog in Ardžuna, vojskovodja; glej, Ardžuna noče v boj, ker s tem se zanj vse podre, vsi zakoni, religija, družina, država, ves ta babilonski stolp, ki ga človek vztrajno zida, propade in zgubi svoj smisel. Saj to je norost! Preprosto pobijati svoje brate!

Krišna pa mu reče: »Pojdi in pobij vse. Kajti nikogar drugega ne boš ubil, kakor mene. Jaz sem vse, zato sem tudi ti.«

Doktor Fuzel. Vidim, da vam je jasno, da v knjigah iščem opravičilo, utemeljitev, Ker sem umoril policaja in ubil psa. Ampak tu ni nobenih knjig. Samo jaz sem, ki govorim. Saj nisem slep.

Ampak, kako čudno je to. Navidez — recimo to tako — navidez, pravim, stojim tu in iščem razlago, navidez mi nekaj stiska prsi, navidez se bojujem, da bi v silnem sunku raztrgal svoj spomin, to svoje dosedanje življenje... v resnici pa... vem, prav v tem je že vse utemeljeno, prav ta poštni predal, prav ti goli zidovi, prav te besede, doktor Fuzel, so vsa razlaga. Iz trenutka v trenutek se vse sproti razlaga, nobene napake ni, nobene zmote, samo različne poti so. In nemogoče je stati na mestu. Zatorej, na svidenje doktor Fuzel.

Obrnem se na petah in odidem, zdi se mi, da še nikoli nisem hodil tako odločno in brez razmišljanja; zdi se mi, da se mi odpira neka popolnoma neznana smer; ne vidim jo v teh prašnih stopnicah, ki vodijo v klet, ampak nekje v sebi; že v naslednjem trenutku pa spoznam, da so prav te stopnice moja smer; nenadoma sem ves napet, postane mi jasno, da moram biti v vsakem trenutku pripravljen na vse; zadnji ostanki svetlobe me pripeljejo pred neka vrata; zatipam kljuko in jih odprem; najdem se v popolni temi; vem samo to, da luči ne bom prižgal; skrčim se v kolenih in povestim glavo, obenem se mi sprostijo mišice na vratu; (kakor da bi hotel imeti glavo čimbolj gibčno); in zdaj iztegnem roke predse in razširim prste, kakor kremplje in se poženem v temo s tako hitrostjo, da mi jemlje dih, z velikimi koraki malodane tečem po prstih, obenem pa so to moje tipalke, z rokami pa param zrak in sem pripravljen, da se spoprimum z nečim; v vsakem hipu se mi zdi, da se bom v naslednjem nabodel na kopje ali pa se bom zaletel z glavo v veliko skalo ali pa mi bo skočila podgana v obraz; nenadoma zatipam, s prsti zadenem v človekovo oko in čelo; tuje zakričim in se začnem tresti po vsem telesu; spotikovaje se začnem umikati in krči me stresajo; takoj zatem pa zakričim iz polnih prsi in skočim v tistega; ta me zgrabi okoli ledij in me stiska, jaz pa se mu uprem s kolenom v trebuh in mu z vso silo potiskam glavo nazaj.

Kako znano mi je že vse to; skoraj se mi zdi, da od tega zaganjanja in premagovanja zaprek ne morem dobiti ničesar več; obenem pa dobro vem, da je to moja edina pot; biti vztrajno na sledi, to je moje edino plačilo.

Človek, s katerim se bojujem v temi, je tisti grozni, velikanski trgovec z brki, h kateremu so me pošiljali po sladkor, zdaj to lahko z gotovostjo trdim; ne vem po čem, ampak spoznal sem ga; kakor v pritrnilo popusti prijem in se nasloni na steno; prižgem luč in ga zagledam; še ima brke in debele, nasršene obrvi, a postaral se je, brki so mu posiveli in nič mu ne pomaga, da se mršči, izgubil je svojo premoč, to ni več strašni Bata... enakovredna sva si; nočem pa se prenagliti, vem, da je stari še zmeraj nevaren, čeprav je že ves preluknjan in pokrpan, samo trenutek nepazljivosti in že bi me lahko zaslužnil in me vpregel v svoje posle; pa vendar, preveč počasi in bojzljivo se spuščam v ta svet, ki stoji pred mano takšen kot zmeraj, pa le popolnoma drugačen; in bojim se, da se ne bi prav v to spremembo pogreznili; in nenadoma se zalotim, da z otožnim nasmehom razmišljam o vseh tistih policajih, ki sem jih še nameraval pobiti... zaman! saj slišim nekakšno vpitje zgoraj na cesti, slabotno vpitje, in kakor da dajejo povelja: »Išči ga tu! preglejte gledališče!« — Ampak v tišini kleti, v motni svetlobi šibke žarnice, z Bato, sivolasim, bodičastolasim Bato, ki me je zdaj spominjal na kakšnega avstrijskega profesorja, je bilo to nemogoče, ne vem, ampak kratko in malo, bilo je nekaj čisto neresničnega, samo oddaljeni glasovi.

Razveselim se; Bata! našel sem ga, on je bil tista smer, zato sem zdaj tu, na sledi, na sledi! brez obotavljanja zdaj;

— Bata, na isti poti sva. Tu ni velikih besed. Samo to ti moram povedati, da sem ubil nekega policaja in psa. Računaj na to, spravi me nekam.

— S težavo sem pogoltnil slino, ko sem te zagledal, mali. Pravzaprav sem vedel, da se bo nekaj zgodilo, takoj ko sem začutil tisti pritisk v glavi, kakor da me je zagrabila železna roka, in začel sem tavati po cestah... glava se mi je hotela razleteti... iz prejšnjih izkušenj sem vedel, da iščem neki kraj ali pa človeka, ki me bo odrešil... da bi se svet spet postavil v red... ampak kaj mi zdaj pomagajo prejšnje izkušnje, sem sikal skozi zobe, tako velika je bila moja tesnoba... samo verjeti moram, sem si ponavljal, da bo ta kriza minila... naposled sem se privlekel v to klet in zdel sem se sam sebi blazen, ko sem se postavil v ta kot in začel čakati... najbolj smešno je bilo to, da sem bil zmeraj bolj prepričan, da se bo nekaj zgodilo, in že sem si začel izmišljati različne zgodbe, v katerih so nastopali različni ljudje, ki so prihajali skozi vrata... na primer, izmislil sem si, da pride noter neka starka in me vpraša, kaj da delam tu, jaz pa ji odgovorim: 'Samo scat sem šel, gospa, sicer sem pa gozdni tehnik'... to se mi je zdelo tako smešno, da sem se dolgo časa tiho smejal... tedaj pa so se odprla vrata in takoj me je postalo groza... Ko pa se je začelo v temi nekaj z velikimi in gibčnimi koraki bliskovito premikati proti meni, sem skoraj umrl... mislil sem, da je prišel pome hudič... saj to je zunaj vsake sodbe, sem nekajkrat hlastno zašepetal, pri osemindesetih, v tej kleti, zraven zaprašenega kolesa s spuščnimi gumami... vse se ujema... zato nisem takrat utonil v reki... ah, zdaj me bo odvedel v podzemlje in me začel tolči s sekuro... če to vem, sem torej nekoč že moral biti tam... ampak ne, to ni mogoče, ali res ni nobenega izhoda več... sodbo si vendar pišem sam... kaj, ali torej mislim, da zaslužim pekel? brezverec... ne, vzdržati moram tudi to zadnjo preizkušnjo... življenje je igra zadnjega štíha... ta pobere vse prejšnje adute... zdaj pokaži svoj obraz... in tedaj je bil hudič pri meni... jaz pa sem ga pričakal z vso svojo močjo in spoznal je, da me ne bo zmogel, zato se je ta lisjak potuhnil in zlezal vase (da bi me preliščil) in ostal si ti... pustil je tebe na svojem mestu, misleč, da me bo prevaral, a to se mu ni posrečilo, zapomnil sem si ga enkrat za vselej... gledal sem te (prižgal si luč) in bilo je nekaj osupljivega v tem, kako je izmed vseh tistih milijard obrazov, ki sem jih kdajkoli videl, v kavarnah, na vročih asfaltnih pločnikih v senci dreves in z marogami sonca, tesno objeta zaljubljenca naslonjena na zid v večerni svetlobi strme ulice, pa ženska z zagorelimi rameni na plesišču in speči tujci na lesenih klopeh v čakalnici železniške postaje... zelena polja... v svečanih dvoranah beli prti in ljudje z belimi zobmi v temnih, zlikanih oblekah... svetlolasi tujci z zahoda, sloneči na ladijski ograji... morje, pristanišče, moja majhna, črnolasa žena... imela je dva zobka in začudeno se je šobila... pogreb stare mame, beli obrazi v črnih dežnih plaščih...

— Bata, zadosti! —

Bil je že zadnji čas, samo še malo in hipnotiziral bi me bil, v zadnjem trenutku sem se iztrgal iz njegovega melodioznega pripovedovanja. Prav pretresen sem, šele zdaj se zavedam, kako globoko sem bil že izgubljen. Neko spoznanje, ki sem ga dolgo, dolgo skrival pred sabo, prihaja v svetlobo, vse bolj jasno, vse bolj preprosto... in ni me več groza tega, kar

vidim. Vidim, da je Bata, on in katerikoli od mojih človeških bratov, dober ali slab, past na moji poti, opojna skušnjava, ki me vabi, naj se ji prepustim, naj pozabim nase, naj se zazibam v spanje na mehkih pernicah, brezskrben kot otrok, a tudi kot otrok v vsem odvisen. Ne morem reči, da so to zlobni duhovi, ne, bitja so kot vsa druga, preprosto, taka je njihova narava, ne morejo stopiti iz nje, dokler so v življenju; tudi puščavnik, ki živi odmaknjen od sveta, da bi v odpovedi našel čistost, je že s samim svojim bivanjem kača, ki zapeljuje; njegovi dolgi, unazani nohti, prašna brada, svetel pogled, to te z veliko privlačno silo vleče v njegovo bližino. Pohota tega sveta je brez sramu, brezobzirna, odkrita, surova. Jaz pa ga potrebujem, kajti edino v njem je zapisana sled, ki jo iščem. Zato pa moram biti previden, lahko se smejem z njim, lahko ga porivam kot brata v invalidskem vozičku, lahko ležim na njem kot na ženski, lahko ga tipam kot žametno zaveso, lahko mislim, lahko govorim, lahko sem nakladač v pristanišču, lahko ubijem policaj in psa . . . ampak moje zadnje oči morajo biti proste in čiste, zato, da lahko vidijo naslednjo stopinjo, da razberejo smisel v bujni džungli te kleti, v nagrmdenih polomljenih stolih, v vlažnem, gnijočem zidu, v težkem zadahu scalnice in podganjih izmetkov . . . da, izmed vsega tega izbiram tebe, Bata.

* * *

V tem zanosu sem s stisnjenimi čeljustmi skočil k Bati, ga objel in ga poljubil. Začutil sem nepopisno srečo, a pri tem je bila v mojih očeh resnoba skalnate pokrajine. Razumela sva se brez besed, bila sva eno in v čisti skladnosti sva tekla po stopnicah, njegove sandale so glasno tleskale, moje športne copate pa so se dotikale stopnic mehko kakor mačje tace. Pritekla sva do vrat in prav z zanimanjem sem opazil, da je njegova drža še bolj prežeča kot moja in si strastno, z dolgimi požirki gasi žejo, ki ga je morala že nekaj časa mučiti, dejansko je prav hlatal za napetostjo, ki je vladala v zraku; z ostrim pogledom mi je pokazal, naj ostanem na mestu, potem pa z brezskrbnim obrazom odprl vrata in stopil na cesto. Nasmehnil sem se; razumel sem ga; s tem ko se je predal meni, ko je torej pravzaprav skočil v mojo kožo in se začel ukvarjati z mojimi problemi, se je čutil odrešenega sebe, kot tak pa je bil, sliši se neverjetno, a je čista resnica, dosti bolj samozavesten. Razumel sem ga; ni se več ukvarjal z vprašanjem, kdo je on in kaj je on, ampak je samo spreminjal v dejanje bogastvo svojega duha.

* * *

Nenadoma sem začutil, da me svet vsrkava vase. Nisem se branil. Vedel sem, da je vsak upor, vsako zanikanje, samo nova privolitev. Zato pa sem mu prihajal naproti svobodno in imel sem pravico, da si ga prisvojim.

Čudno, Bate nekam dolgo ni. Stopim ven in poblisknem z očmi; za drevesom na avtobusni postaji sem na drugi strani ceste pred lokalom zagledal veliko, premikajočo se gmoto ljudi, modre uči na policijskih avtomobilih so se vrtele v temi in nekaj ljudi je teklo čez cesto. Začutim, kako

nađ tem plava groza krvi, začutim, kako so se policaji bratsko strnili skupaj z naježenimi lasmi in solznimi očmi, kakor kakšna od vseh preganjana narodnostna manjšina; postane me strah. Nemirno se ozrem, da bi kje zagledal Bato, tedaj pa mi v grlu obstane debela kepa: nedaleč proč na pločniku zagledam Bato, ki se z mnogimi prikimavanji in vljudnimi nasmeški pogovarja s svetlolasim človekom, ki je imel oster nos in očala s tenkimi okviri iz srebra. Brez razmišljanja stopim zraven, da bi razčistil zadevo.

»No, pa smo spet tu, Bata...«

In počasi se smejem iz grla, pri tem pa hitro opazujem, kaj se dogaja.

»O, ti... si prišel malo na cesto?«

Iz njegovega neodločnega glasu in v zadregi umikajočih se oči spoznam, da se je nekaj spremenilo; ko pa se bolj natančno ozrem k plavolascu, zagledam: kakor da se vse to dogaja v vodi in se je svetlolasec gibčno zvil in se zviška zružil na Bato ter se mu vsesal v glavo. Natančno vidim, kako se Bata trudi, da bi to prikriž, smeje se, kakor da ni nič, celo poskuša, da bi me spet gledal s tistim ostrim pogledom, ampak... toliko bolj žalostno je to, da, tragikomično je to, ko pa ves ta čas vidim, kako ima že čisto zlepljene lase od svetlo laščave sline. In zdaj se pod hladno migljajočimi zvezdami, na popljuvanem asfaltu, v motni svetlobi neonskih luči razvname boj med mano in svetlolascem. Ne, nisem ljubosumen, to ne, ampak grenko mi je pri srcu, če se spomnim, kako sva se še pred kratkim z Bato objela v kleti in verjela v isto stvar... zdaj pa, ne vem, tako nesmiselno je to, da ga vidim stati tu s tem svetlolascem, tako me podira. Pa kaj! Premagati moram to kakor nič. In spet, ne da bi razmišljal, se obrnem k svetlolascu in ga nagovorim:

»Upam, da ne motim vajinega pogovora, kar mirno se pogovarjajta naprej, Batin nečak sem, veste, in sem prvič prišel v mesto.«

Modre oči se mu zožijo in zazdi se mi, da ve, da nisem nečak, v tem hipu čutiva drug drugega kot sili, ki sta trčili skupaj, po neki nujni zakonitosti skriti v teh dveh telesih. Zdaj samo čakam, katero potezo bo potegnili, kam se bo postavil, čakam, da pokaže svojo barvo, mogoče bo imel adut, prav, ampak to ga bo tudi izdalo...

»Kakšen Bata,« spregovori, odsekano, »kakšen Bata. Ničesar ne vem o tem.«

Bumf, to me je zadelo! Sploh nisem vedel, kaj naj naredim. Zdajci pa: »Ah, gospod Ferz, ha, ha, to... veste, že iz mladosti me tako kliče, vi seveda ne morete vedeti... moj nečak je to, da, da, prišel je malo k meni.«

Kakšen preobrat v eni sami sekundi. Bil sem že na tleh, ko mi je svetlolasec spodbudil načrt s sorodnikom in me s tem obdržal na razdalji nekega tujca, mogoče celo pijanega, ki se tu nekaj vmešava, takoj zatem pa sem že mirno stal tu z rokami v žepih in s premočjo, ki je bila izpričana, kajti prikriivanje moje laži je naredilo Bato za mojega trdnega zaveznika.

Vendar Ferz tudi ni človek, ki bi kar takole popustil. Ve, da je bitka zanj pravzaprav že izgubljena, ve, da se je Bata zaradi nečesa odločil zame

in bi bil vsak poskus prepričevanja zaman iz čisto preprostega razloga, ker je Bata že preveč izčrpan, da bi zanikal vse, kar je bilo prej rečeno; vse to ve; vseeno pa vztraja in modre oči se mu fanatično svetijo. Pogled na njegovo utripajočo žilo na senceh me navdušuje; tega ne skrivam; nasmehljan sem, z napol odprtimi usti odkrito vdihavam voljo, ki izpareva iz njega in vsake toliko časa mi nekakšen električen sunek vrže glavo nazaj.

»Jaz moram dobiti ključ!« reče zdaj in s stisnjenimi ustnicami pogleda Bato. Tako je mene spet izločil iz dogajanja. Ampak to me ne vznemirja več, zdaj sem popolnoma prepričan o sebi, sem v nekakšni ekstazi in vem, da me nič ne more ustaviti, tudi smrt ne. Vem samo to, da hočem Bato in ga bom tudi dobil. On je moja sled in ne bom ga pustil izpred oči, nihče me ne bo ustavil — če padem zadet od krogel, nič zato, samo da sem na sledi — zdajle, ta hip sem pripravljen steči pred lokal, stopiti pred kakšnega policaja in ga pozdraviti, dober večer, potem pa ga ustreliti v glavo — to bom tudi storil, ne morem se več upirati, čutim, da je to moja nova sled — adio, Bata — verjemi, hotel sem ostati s tabo . . . sicer pa, kaj to govorim, pripeljal si me do sem, hvala lepa, zdaj pa adijo — Ferz, semle poglej — je ta pištola odpeta ali zapeta?! — roka mu živčno trzne in pogleda me z drugimi očmi — no, pa na svidenje, Ferz, bom že sam; mimgrede, ali ne čutiš tudi ti, da smo mi še nekaj drugega, poleg te podobe, v kateri se kažemo? — bam! odhajam in zvonovi mi zvonijo v glavi — bam! nebo nad temačnim poslopjem srednje tehnične šole — hooo, kaj je največ na svetu? postati Bog — tudi če ležiš v dreku, se temu ne moreš izmakniti — vse stopnice peljejo samo navzgor, tudi tiste čisto na dnu — vse poti peljejo v to velikansko, neznano vseenost — policaj, ali ni prav to tista strahotna lepota, da ti si in nisi policaj, kakor si prav zdajle nag pod uniformo — oči se ti odpirajo, zakaj streljam vate? — kakor skodelica si, ki pade na tla in se razbije, zato, da bi nas odrešila tesnobe — hvaležen sem ti za tvojo žrtev, ko mlahavo padeš na moje prsi, ti bežno poljubim krvavo čelo — v tišini pod visokim cerkvenim stropom slišim glas: „Jagnje, ki odjemlješ grehe sveta — kriki in šumenje nog, leteči obrazi, Albert, ženska z želvjim obrazom, prav pri vratih medicincev z baretko na glavi, vsi kakor podirajoče se domine in s togo iztegnjenimi rokami . . . nenadoma zagledam Geofresa, z eno ramo višjo od druge, s čudno poskakujočo hojo, z nenavadno zavijajočim glasom . . . in ko tečem mimo brivnice in v kratkem hipu vidim malega, sivolasega brivca, ki se v bleščeči svetlobi sklanja nad penastí obraz, se mi začnejo vrstiti verzi neke Geofresove pesmi, in to s hitrostjo mimo vozečih vagonov —

- pokrajina samih obrazov —
- dvignjene roke in polja —
- krvava sled v zatonu sveta —
- sence na dnu, prešibke, da bi vzdržale svojo težo —

In vendar morajo tudi one zajahati svet. Čutim, da temu ni konca, to gre iz življenja v življenje, a časa za omahovanje ni — Kar si zamudil enkrat, boš moral stokrat popravljati — Odločitev pa je vsakokrat neizbežna — S temi mislimi plezam čez plot in zviška skočim na kup peska, potem pa

stečem med zapuščenimi vrtnimi stroji, mešalci za pesek, samokolnicami . . . Najrajši bi se ulegel in zaspal. A to je nemogoče, kako plot poka pod težo policajev in lajanje psov, bežati moram. Nekje se moram skriti, ne smejo me ujeti, moja sled ta trenutek ne vodi pred sodišče, ni še čas za to. Izmučen sem, vsa ta razburjenja so precej vplivala name, pa tudi nisem spal že dva dni, a ne odneham, tečem in v velikih krogih zamahujem z rokami, gibčno odskakujem od tal, oprezen sem, niti enkrat ne smem zgrešiti stopinje, se spotakniti; padem na vrata srednje tehnične šole, da se vse strese, zaprto! Naprej! Poženem se ob zidu, bum! Strel. Krogla udari zraven mene in oblaček prahu se vzdigne iz zidu. Zdaj se mi podvojijo sile, da, zdi se mi, da sem bil ves ta čas nekako sramežljiv, kajti če se pogledam zdaj, kako med tekom bliskovito spreminjam smer in na vogalu sesekam pesek z vrsto drobnih korakov in kako se potem, kakor da bi z rameni odmikal zrak pred sabo, zaganjam čez košarkarsko igrišče in se pri naslednjem strelu takoj vržem na tla in se kolikor morem hitro kotalim, pa vtem tudi že streljam, kakor sem to videl v kavbojskih filmih . . . Pritečem na cesto. Nikjer nikogar, samo gola drevesa v vlažnem ozračju. Črne, kamnite glave umrlih skladateljev pred glasbeno šolo. Tedaj opazim volkswagen, ki mu utripa rdeča lučka. Skočim tja in odprem vrata. Neki človek v debelem plašču, stlačen za volan, osupne. Gladko zdrsnem na sedež ob njem. »Vozi!«, se zaderem in mu porinem pištolo v trebuh. »Vozi!« Avtomatično pritisne na plin in peljeva se, peljeva skozi drevored golih dreves. Motor brni, raznobarvne lučke utripajo, tista, ki kaže, koliko je še bencina, pa smerokaz . . . nenadoma se mi zazdi, da sem propadel, da sem popolnoma izgubljen v nesmislu in začutim željo, da bi jokal globoko iz grla. Da bi to premagal, potegnem iz žepa svinčnik in ga začnem vrteti med prsti; igra, ki sem si jo izmislil še kot otrok; ležal sem kje na kakšni postelji in vrtel pas, pri tem pa sem si domišljjal, da sem kralj ali pa jaguar, ki pobegne iz živalskega vrta; zdaj pa sem vrtel ta svinčnik in imel sem sam sebe na razpolago in v središču dogajanja; aha, in zavrtel sem svinčnik, zdaj gledam skozi šipo avtomobila, noč je, tamle se rdeče sveti neonski napis nad prodajalno z živili; človek, ki me vozi, ima tolst obraz in pot se mu cedi z zlepljenih zaliscev; vrtim svinčnik in z odprtimi očmi in žgočim kurcem zginevam v čutnosti; vse vidim: invalida, ki se v gostejši temi na pločniku guga ob bergli mimo zbledelega hišnega zidu, zelene krošnje dreves, ki se vlažno svetijo, tišino sivega asfalta, negibne avtomobile, prižgane luči na lestencih v svetlih štirikotnikih oken; še: nagrpadene luči stolpnih v predmestju, samotno žensko na avtobusni postaji; še: na obeh straneh neke tihe uličice razmetane avtomobile z brezizraznimi lučmi, »ustavi,« ukažem.

On ustavi; saj nima tako tolstega obraza, prej bi rekel, da ima izžet konjski obraz z velikimi, občutljivimi očmi; zavrtim svinčnik in on potegne globok dim, da mu zažari cigareta, z drugo roko pa hkrati spravi škatlico marllboro v žep.

Stopim ven in se malo sprehodim sem in tja; na obeh straneh ulice so vrtovi z ograjami, za njimi pa hiše z razsvetljenimi okni; v marsikaterem oknu miglja modra, televizijska svetloba; tako puščobno znano mi je že vse

to; ne vem pa še dobro, kaj pravzaprav iščem tu; vzpnem se na neko ograjo in se usedem na betonski zid;

nenadoma privrejo iz mene besede; vse svoje življenje sem bil izgubljen v tem svetu, kakor v marmeladi; res, prizor iz prvega razreda osnovne šole pove vse; konec pouka, vsi vstajajo in med pesmijo pospravljajo zvezke in črnilnike, skupaj z tovarišico sem jih čutil kot skupino nedolžnih, z vsem hitro zadovoljnih ljudi; na skrivaj pa sem si med stegni mencial lulček . . . težko je povedati, kaj se je pravzaprav tu dogajalo, ampak gledal sem jih, kako so s torbicami odhajali iz razreda in se klicali po imenih, stali v skupini okoli učiteljice, ki se je sklanjala nad njimi in se smejala, tam pa sta se dva fantka veselo kričeč obmetavala z gobo in vsa učilnica je valovala v sladki, opojni nesmiselnosti; temu sem se predajal s strastjo, prav potapljal sem se v to zibanje, in čimbolj prazna je bila učilnica, tembolj sem užival v svoji nemoči, da bi se iztrgal iz omame; višek vzburjenja sem dosegel, če me je učiteljica kdaj pa kdaj bežno pogledala in me z nasmehom vprašala, če še ne mislim oditi, jaz pa sem se ji omedlevaje smehljal in s počasnimi gibi premetaval zvezke na klopi, kakor da nekaj urejumem; od vseh stanj, kar jih poznam, je bilo to najbolj blizu norosti, saj sem tudi imel ves čas občutek, da mi odnaša glavo nekam navzgor in se mi misli vrtijo v nekakšnih krogih, dokler nisem samo še lebdel in se bebasto smehljal; bila je pot, na kateri si svetu popolnoma prepuščen in s spokojnostjo idiota čakaš, da te vsrka vase; bila je odpoved dejanju; bila je ena mojih najbolj pristnih vizij sveta; in brez sovraštva sem opazoval, kako me še zdaj zapeljuje, kako me hoče spet zazibati v pozabo, da bi kar obsedel na tem zidu in odganjal vsako misel in se pogrezal in pogrezal v tiste blazne kroge, vse dokler ne bi prišla policija in me za roke odpeljala od tod, vsega bebastega in nasmehljanega.

* * *

Zato pa je treba zdaj to enkrat za vselej spremeniti; ali drugače, na tem zidu hočem izreči spremembo, ki jo čutim v prsih, v tilniku, v jajcih . . . nič več drkanja, nič več prijemanja lepljivih kozarcev marmelade in prisluškovanju tistemu srhljivemu zvoku, ko se prst odlepi od stekla, nič več uživanja v skominah . . .

zdaj hočem izrabiti ta svet, brez sramu in brez greha, prav kakor on izrablja mene . . .

in šel bom po svoji sledi z ledenimi možgani in z razbeljenim jeklom . . .

* * *

Zdaj vem, da sem se moral roditi kot Slovenec v Beogradu, zato, da sem že takoj začutil, da me nekaj globoko ločuje od mojih prijateljev; vse to se je dogajalo neopazno, enkrat, ko sem se vrnil s počitnic v Sloveniji in sem takoj stekel na dvorišče, da bi videl prijatelje (ravno so se frnikulali) in sem že z vrha stopnic vse na glas pozdravljal in že navdušeno pripovedoval svoja doživetja, sem na primer nenadoma opazil, da jim govorim

v nekem tujem jeziku, ki ga ne razumejo in se samo smehljajo; prve štiri razrede sem hodil v slovensko šolo Ivan Cankar, ki je obstajala v Beogradu, ampak nikoli nisem imel občutka, da je to šola; Ivan Cankar je bil zame to, kar je v resnici tudi bil, to se pravi, učilnica, ki je imela dve učiteljici in v kateri sta se hkrati učila po dva razreda, najprej prvi in drugi, nato pa tretji in četrti, bila pa je v velikanskem poslopju, ki se je imenovalo Petar Petrović Njegoš in je imelo nešteto učilnic, tako da nikoli nisem mogel videti vseh, niti tedaj, ko sem bil v četrtem razredu, po hodnikih pa so hodili temnopolti in brkati srbski učitelji, pred katerimi sta se naši dve učiteljici čisto izgubili; ko smo stali na kamnitem dvorišču in je razred za razredom po vrstnem redu odhajal v šolo, je med nami zavladala neka nevidna, električna zveza; velika Nives, za glavo večja od vseh nas, ki je stala na čelu kakor kakšna na kratko postrizena žirafa z velikimi, črnimi očmi, pegasti Bob, najmočnejši fant, Sonja s kito, Mitke, ki je imel polne roke bradavic in očala, Zlatko z ječmenom na očesu, tisti tiho se smejoči fant, ki sem mu pozabil ime in je bil med nami najbolj zabit, punčka, ki je imela staro mamo v Borovnici, vsi smo stali z upornimi, ponosnimi obrazi in nepremično smo prenašali bolščanje srbskih dečkov in deklic, ki so se v jatah zgrinjali okoli nas in več jih je tu pa tam vzklikalo: »Pazi ih, Slovenci.« »Evo ih, idu Slovenci.«

Moral sem imeti brata, ki je imel paralizo in je sedel v invalidskem vozičku; kadar smo šli v kino ali pa v cirkus ali pa na fusbalsko tekmo, so se okoli nas začeli zbirati ljudje in ga gledati z usmiljenjem, pa tudi z grozo, ki jih je privlačila in slišal sem, kako si tisti iz zadnjih vrst šepetajo: »Jadan mladić, a tako je zgodan.« »Bože, zar nije šteta.«; mislil sem, da bom ubil vsakogar, ki bo rekel kakšno napačno besedo; njegovo telesno nemoč med vsemi temi ljudmi, to da so ga povsod prenašali, na primer, vidim ga na ramenih nekega mladega, primitivnega delavca v mastnem, zlizanem suknjiču, vidim, kako si ga na rokah podajajo, da bi ga spravili v vlak, odmah čemo mi to, nemojte molim vas, gospodo, to se razume po sebi, vidim, kako ga dva oficirja z nabrekli vrtnimi žilami nosita po stopnicah, in vem, vse to sem dojemal kot ponižanje. Kako zgrešeno! saj je bilo vendar zame nekaj najbolj normalnega, da je bil moj brat invalid in ničesar čudnega nisem videl v tem; pa tudi to sem vedel, prav tako dobro kot on, da se nič ne da spremeniti in bo tak do smrti; popolnoma mi je jasno, da nisem znal prenesti pritiska sveta, to je bilo vse, nisem znal ohraniti mirne krvi, ampak je v meni začelo vreti, ko sem gledal te glupe ljudi, kako so prihajali k bratu, kakor da mu hočejo izreči sožalje in ponavadi so mu tolažbo povedali, da je tudi neka njihova teta brez noge, ali pa kakšno tako bedarijo; ko sem jih gledal, kako šepetajo, kot da so v muzeju ali v kakšni cerkvi, sem počasi padal v njihovo predstavo in naj sem se še tako upiral, načeli so me in začel sem izgubljeni tisto čisto iskreno prepričanje, da je moj brat tak, kakršnega sem že od nekdaj poznal, vesel mladenič, ki se zanima za fusbalo, duhovit, daleč naokrog najbolj veder človek, in sem začel še sam gledati v njem človeka, ki nima ničesar od tega življenja in za katerega bi bilo morda še najbolje, če si na mestu pošlje kroglo v glavo; tedaj sem

izgubil živce in sem jih zasovražil ter jih začel v mislih streljati; mimogrede, to me zelo spominja na umor teh dveh policajev, tudi tu, se mi zdi, je šlo za isto stanje; kakor da sva si midva s svetom že od vsega začetka nasprotnika, kakor da si vseskozi prihajava nasproti kot dva bojovníka, ki ne moreta drug mimo drugega, ne da bi se spopadla; vendar čutim sebe daleč na slabšem, čeprav vem, da sem stvarnik, oče, Bog in sin in sveti duh in vse, kar češ tega sveta; ampak preveč sem nervozen, in udarjam iz strahu, ne da bi sploh gledal, samo da se znebim tesnobe in občutka nenehne ogroženosti; vem, v čem je stvar, prevečkrat sem že dovolil, da me je svet posrkal in me prežvečil in me potem pustil ležati v tisti grozni popolni temi, kjer ni nobene ideje več, od človeka pa ostane samo še nekakšna mokra brezvoljna vreča, ki se greje ob tuji energiji; ampak, zadosti je zdaj tega histeričnega otepanja, kakršnega sem uprizoril v lokalnu — — — — ne! hočem to izpeljati do konca, to se pravi, začeti še enkrat od začetka;

* * *

preden pa začnem, še nekaj besed o bratu; da zelo sem ga spoštoval in se ga tudi bal, kajti bil je najbolj nenavaden človek v naši ulici, razločno sem čutil, da sta oče in mama zraven njega prava otroka, čeprav je bil moj oče podpolkovnik ali pa je bil takrat še major, v glavnem, brat — — —

* * *

nikamor se mi ne mudi, čas se obrača pod mojimi prsti, preteklost in prihodnost sta v sedanjosti tega trenutka.

* * *

Brat; kadar sem prišel k njemu v sobo in ga zagledal s hrbta, kako nepremično sedi v invalidskem vozičku, v somraku, ki je tu zmeraj vladal, in strmi skozi okno čez ulico, v krušeče se zidove hiš, ki so se bleščali v soncu, v veliko drevo na majhnem dvorišču nasproti našega okna, v starce, ki so z nakremženimi, brezzobimi obrazi sesali dim iz čika v kotu ustnic in se pogovarjali o zmagi Bsk-a, in dečke, ki so menjavali slikice fusbalskih igralcev, in deklice, ki so v senci drevesa strigle iz Filmskega sveta fotografije Ave Gardner, Gary Cooperja, in debele babure z velikanskimi dojkami, cigane, muslimanske žene v širokih hlačah, ki so se v vetru napihovale v balone, se mi je zmeraj zdel kakor neko nadnaravno bitje, sfinga s človeško glavo in invalidskim vozičkom namesto trupa, bil je skrivnosten kot stara omara z velikim ogledalom, ki jo je oče po vojni zaplenil v hiši ubeglih bogatašev, in v njegovi negibnosti je bila neka neznana moč, ki me je plašila, pa tudi skrajna tišina samote, da me je stiskalo v grlu;

brat, zdaj sem na sledi svoje samote, zelo skromno stojim pred vhodnimi vrati in čakam, da spustim sam sebe noter; ustvarjalec sem, ki se zaveda, da s tem prevzame nase odgovornost za vsa svoja dejanja, da se spušča

v neizmernost, v kateri je mogoče vse videti z dveh koncev, smisel kot nesmisel, sled kot past; nahajam se pred velikansko nalogo, sem pred rojstvom v svet; tako sem poln vsega, da vzdihujem in lepota, ki sem jo uzrl, mi stiska čeljusti in neka mrzla roka mi polzi po hrbtenici in mi nazadnje trdno stisne možgane; spremenil sem se; včasih sem zajokal od prevelikega čustva ali pa me je strahota lepote zmlela v melanholično strmenje, zdaj sem zrel; strmim naravnost v njene lepe, hladne kačje oči;

in pred mano začne vstajati pokrajina, črne postave hiš rasejo v večerno nebo, čez balkonsko ograjo priplava duh pečenih palačink, Einstein, pa ne kot človek, ampak kot obrazec $c^2 + q$, kot ime, ki ga hoče izvedeti vo-

3

ditelj kviza od tekmovalca, kot fotografija, na kateri belolasi starec kaže jezik; vse to vidno in nevidno, ki se vseskozi neopazno plodi med sabo, velik ukrivljen noht na nožnem palcu, oblit s tenko plastjo blata, Alenka iz tretjega razreda, ki poje »Na oknu glej obrazek bled«, da me spreletavajo srhi, vojska, ki na poskakujočih konjih prečka razmočeno polje, bradati, primitivno zreli obrazi, preizkušeni v krvi, nerazložljiva samozadostnost tega prizora, ja, svet kot platnica x-100 romana, gladka in že malo zmečkana, z risbo v kričehih barvah in z napisom Džems Remidž, Ubica je pucao triput, ta čudna, povsod navzoča čutnost, pohojen olupek banane na vlažnem, črnikastem asfaltu, mimo hodeči čevlji, nabrekli od mokrote, knjige, Sartre: Gnus, Biblia, Kafka, opere, Boris Godunov, gramofonske plošče, stroji, s katerih se cedi olje, cerkve, šepetajoče stare ženice, križani Kristus iz mavca, mehki, nedotaknjeni duhovniki, ta enakomerno se ponavljajoči ritem, ki sladko kljuva v glavo vsega veselja, to sprejemam z ledenimi možgani in nič me ne more premotiti;

hočem reči to, da je bil moj brat profesionalc; nikoli se ni smilil sam sebi in natančno je vedel, s čem razpolaga; te mrtve, izsušene noge, bolno marogaste; špičasta, štrleča ramena na sicer močnem trupu; v sklepih bingljajoče roke, imel je to pred očmi; a prav zaradi tega, ker je tako popolnoma pristal na to in ni zasovražil sveta, ter ni jemal bolezen kot krivico, ki mu je storjena, se mu je okrepila volja in postal je tako vzdržljiv, da že skoraj ni bilo stvari, ki je ne bi prenesel; na primer, zdravljenje z vrelo vodo in korenjem, to je bila posebna metoda nekega šarlatana, ne spominjam se več njegovega imena, vem pa, da je imel tenke, pristrizene brčice in mi je pokazal trik z lasom; iz glave si je potegnil las, ga skrtil v robec, hokus, pokus in lasu ni bilo več; bil je to dodatek, s katerim je zapolnjeval praznino, pa tudi ena izmed možnosti, da je malo raztresel moje starše, ki so postajali vse bolj malodušni; potem se je zdravljenje nadaljevalo in spet smo ga odnesli v kopalnico, zraven je bilo tudi nekaj sosed, kajti ta doktor je slovel po okolici kot človek, ki je enkrat nekemu že ozdravil raka; in potem smo ga položili v vrelo vodo, v kateri je plavalo korenje, in stali ob kopalni kadi v gostih oblakih pare. »Ali ti je dobro, Tomo?« je vsake toliko časa spraševala mama, glupi obrazi žensk, ki so hrepenele, da bi se zgodil čudež, pa so se mastno svetili; oče je gledal na vse to z dvomom komunista, vendar očitno

tudi pripravljen žrtvovati del svojega prepričanja za to stvar; brat pa je ležal v kadi in se nam obzirno smehljaj, kolikor mu je to dovoljevala vrela voda; zdelo se mi je, da nam noče pokvariti veselja, ki smo ga imeli z njim, in nam vzeti vsako upanje in vero; zdelo se mi je, da se zaveda, da bi zavrnitev čiste iluzije v tesnem območju naše kopalnice mogoče spodkopala neslutene razsežnosti sveta; govorim o tem, da je znal doumeti prefinjeno izzivanje sveta in mu s potrpežljivo vztrajnostjo dokazati, da mu je enakovreden in ga razume; imel je to sposobnost, da se ni razburil, če je opazil, da mu ljudje ne verjamejo, da se počuti dobro, niti jih ni skušal prepričevati, da se motijo, sprejel jih je pač, take, kakršni so bili, in jih z zanimanjem opazoval; bil je popolnoma drugačen od mene; pravzaprav je bil moj polbrat; ni izviraj iz semena mojega očeta, to pa se mi zdi pomembno; kajti narava mojega očeta je bila divja, bruhal je iz sebe in se prepirala ter krvoločno škrtala z zobmi in srepo gledala; in vem, da nisem nikomur tako podoben kot svojemu očetu; čutim se kot nadaljevanje nekega divjega rodu, ki je že od vsega začetka sveta v mučnem sporu s samim sabo, raztrgan med dve silni čustvi, hvaležnost in revolt; kot pristop na stran že od vekomaj utečenega smisla in kot brezglavo, divjo silo, ki hoče podreti vse pred sabo; kako smešno je to, ničesar si ni bolj želel ta rod kot odrešitve, milostne roke Boga, ki bi ga potrepljala po glavi in mu prinesla mir, in ničesar ni bolj preziral kot to, da bi bil srečna ovca v čredi; satanov ponos je to, ki ne trpi, da bi kdo vladal nad njim; zakaj pa bi sicer ubil ta dva policaja? pa saj bi bil lahko na njenem mestu kdorkoli; nisem ubijal posameznike, ampak sem streljal naravnost v srce sveta, da bi preprečil obzorje, da bi našel razpoko v njem in odletel skozi njo; ničesar nisem vedel o tem, kaj me čaka tam zadaj, niti nisem karkoli pričakoval, kratko in malo, moral sem oditi, nagon je bil močnejši od strahu; tako sem z vsakim človekom, ki sem ga ustrelil, ubil tudi sebe; bojeval sem se za svojo samoto, nič drugega ni bilo to; od mene je odhajalo prav to, o čemer zdaj pišem, Šumatovačka ulica, tlakovana z velikimi ploščatimi kamni, oče, kako popolnoma pijan leži na stopnicah v olivno zeleni uniformi, oficirska kapa pa se vrtili okoli svoje osi, vem, moral sem zagledati vse od začetka, da sem na koncu našel zmeraj krožečo in zmeraj spreminjajočo se preteklost v eksplozivnem trenutku sedanosti;

moral sem zagledati ta svet kot sled, ki mi je bila že od vsega začetka položena pred noge, večinoma bolj kot občutek kakor pa misel; gre mi za moje najbolj pristno videnje sveta, o tem govorim.

Lahko začnem kjerkoli; nekega večera sem skozi okno kupeja gledal vlak, ki je stal na sosednjem tiru; lokomotiva je bila iz črnega železa in trup je imela valjast, po njem so se cedile potne srage, velika, rdeče obrobljena kolesa so mirovala in v vagončku za njenim hrptom se je svetil črni premog, ona pa je sople in počasi puhala bele pramene skozi dimnik, v ustih sem čutil, kako jih žveči in obrača z jezikom kot slino; stala je tam in nekaj čakala, nad njo pa je stala noč in daleč naokrog se je razlegal nerazumljiv glas iz zvočnika; na umazanih tleh postaje so ležali papirčki in časopisi in človek v pomečkani obleki je stal na vozičku, ki je drvel s precejšnjo hitrostjo in ga usmerjal; ljudje so stali na peronu v umetni svetlobi, nekateri so stali ob

trafiki, nekateri v dežnih plaščih, nekateri so se nemirno sprehajali in kadili, videl sem žensko, ki je čakala moža in v naročju je držala zaspalega otroka, v razsvetljenih oknih vlaka na sosednjem tiru pa so se z naporom premikali ljudje v gneči na hodnikih, prepoteni, gladki obrazi debeluhov, zlepljena sintetika, volna, termovke s kavo, ljudje, ki so spali sede na kovčkih, odpadajoči omet na postajnem poslopju, zapuščeni tiri, rdeče luči v daljavi, temneči gramoz in postave železničarjev v temi, odkrito, goło in revno je stalo to pred mano, kakor vkovano v enakomerno, šumeče puhanje lokomotive;

niso mi potrebne ubijalčeve oči, da bi to videl, potrebna pa mi je njegova samota, njegova izobčenost, kajti hočem, da mi kot strele padajo besede; dosegel bom to, ker si bom sredi vseh ljudi priznal preprosto resnico, da živim med vami, pa nisem od tega sveta, samo obiskovalec sem, ki je prišel sem po sled, niti Srb niti Slovenec, samo človek, ki na tem svetu nima domovine; ne vem, od kod prihajam, niti ne, kam se vračam, to me ne zanima, prišel sem, da opravim svojo nalogo, to je vse;

Jugoslavija; v prepletu predstav vidim, kako je nastajal ta pojem; jenski dan na dvorišču Petra Petrovića Njogoša, odpadlo listje, križem kražem otroški glasovi, vidim, kako prihajam na dvorišče in zagledam pred sabo same rdeče rute in tudi jaz imam okrog vratu rdečo ruto; Bob in Slobodan pritečeta k meni, majhna obrazčka z iskrenimi se očmi; postali smo pionirji; nihče ne ve, kaj je to, ampak dogaja se nekaj pomembnega, vznemirjenje vlada povsod in vsi čutimo, da se bližamo nečemu velikemu, nevidnemu, kar presega dozdajšnje največje skrivnosti; v zraku plavajo duhovi, smrt in herojstvo; Bob, Slobodan, jaz, Mitke in še nekaj dečkov se z važnimi obrazi poznavalcev naslanjamo na ograjo; naši očetje so bili partizani, komunisti so, Bobov oče je na primer ubil trideset Nemcev, če ne še več, moj oče pa je podpolkovnik, verjetno jih je ubil vsaj sto; med smehom obnovimo Bobov odrezavi odgovor izpred dveh dni, ko je pri nareku rekel tovarišici, da je nalašč napisal nemci z malo; postane mi vroče in izgubim se v vizijah svojega notranjega sveta; ničesar si ne želim bolj kot tega, da bi bil Boško Buha, narodni heroj, pionir, bombaš in bi zavzel bunker, ter pripeljal pred Tita Nemce z vzdignjenimi rokami; napol mrtvega za zunanji svet me skupaj z drugimi, v vrsti po dva in dva, odpeljejo v kino Božidar Adžija; tu nam neki profesor sporoči, da smo sprejeti v zvezo pionirjev, neka mlada, lepa ženska pa z žalostjo zrecitira Krvavo bajko; zapoje zbor, potem pa vse izgine v veselem vrišču, ko nam začnejo predvajati risanke o Peri Detliću;

to so bile prvomajske parade, ki sem jih gledal z očetovih ramen, stotine in stotine ravnih vrst vojakov v čeladah in uniformah iz debelega olivno-zelenega blaga, odsekano, ritmično padanje masivnih škornjev, gneča, ki so jo krotili na vsakih nekaj metrov postavljeni policaji, glave, glave in glave ljudi, ki so bili po nečem eno in isto s katerim koli človekom iz naše ulice, vsi kot čika Rade, z majhnimi brčicami, v zmečkani obleki iz cenenega blaga in ponošenih sandalah, s škatlo morave v žepu, železničar, voznik tramvaja, pek, delavec pri kanalizaciji, poštar, zapečateni kakor živalce, ki jih je zajela lava, s tenko črto umazanije v gubah na vratu in z majčkkenimi, živahno

se iskrecimi očmi šimpanza, prostovoljno predani možgane parajočemu toku ponavljanja, veseli večer na radiu ob sobotah, tekma ob nedeljah, pijanstvo, ciganska muzika v zakajeni gostilni, potno čelo, motne oči, mastni čevapi, sklonjeni s čelom nad polito mizo, ko natakar že obrača stole, mrmrajoč sam zase, oj, živote, živote, doma: prepri: »Šta si rekla!« Razbijajoči se krožniki: krik ženske: topi udarci in jok otrok; zjutraj spet delo v mehanični delavnici, črni nohti, črno olje, cedeče se z avtomobilskega motorja na barako, ki služi za pisarno, prilepljene fotografije napol golih žensk iz ilustriranih revij, besede, ljudje, avtomobili brez koles, vse vidim kot polžasto, po časi polzečo materijo, ki drsi na svoji sluzi;

to je bil moj osnovni pogled; za vsako dejavnostjo, za valujočim vzklikanjem: Tito! Partija!, v gibih slaščičarjevih rok, v curku vode, ki je brizgal iz preluknjanege žleba, v mokrem zidu, v travi med kamni, v šipi, na katero je veter zanašal deževne kaplje, v šumenju dreves in krikih mačk, v zvezdnati topli noči nad trgom pri kinu Slavija, v premikajočih se avtomobilih s prižganimi lučmi, v valeči se masi ljudi, v večerni svetlobi uličnih svetilk, v starem invalidu brez noge, ki je ob vhodu v kino postavil svojo tehtnico, v mladem kriminalcu s temnopoltimi rokami in finimi, dolgimi prsti s šilastimi, črnimi nohti in v brnenju vsega mesta sem videl, pa ne z očmi, ampak z nečim drugim, kar je tipalo brez rok, sem razločno videl sočno, vztrajno, voljno naraščanje, ki se ni in ni znalo nehati in je uplahnilo samo zato, da je že čez hip toliko bolj očitno pljusknilo kvišku;

ta pogled je bil moja največja moč, pa tudi največja šibkost, ker sem zrl v samo resnico sveta in me je prav ta resnica ožela kakor mokro cunjo, kajti prav zaradi tega, kar sem videl, mi je bilo popolnoma vseeno, kaj se dogaja z mano, ker sem čutil, da bom kakorkoli že in po katerikoli poti, na koncu nujno pristal v olju, v soku, v marmeladi, ki prežema vse; zaradi tega mi je bilo vseeno, kako me gnete svet, sprejemal sem vse, bil sem brez stališča, z enakim zanimanjem sem se pogovarjal z bedakom kot z vedočim in verjel sem obema, ničesar nisem znal razlikovati; zdaj pa pride to, kar je najbolj čudno; čeprav mi je bilo popolnoma vseeno, pa vendar mi prav sam zakon življenja, prav ta sok, v katerega se je scedilo vse, ni dovolil, da bi mi bilo zares trajno vseeno; prav v hipu, ko sem bil svetu čisto prepuščen in sem padal vanj, ne da bi se bil poskušal ujeti za karkoli, prav zdaj sem nenadoma začutil, da me je zajel val naraščanja in kar sam od sebe sem začel dejavno posegati v dogajanje, da, sploh je bilo nemogoče, da bi se bil temu izmaknil, že zato, ker sem spoznal, da se vse uravnava po obratni vrednosti, hočem reči to, da je bilo zame v trenutku največje brezvoljnosti, vstajanje iz postelje, dejanje velikanskih razmer, kakor če bi preplezal visok hrib ali sploh storil karkoli izjemnega; tako pa je bilo res popolnoma vseeno, ali ležiš v postelji ali pa na primer osvajaš svet in ga obvladaješ, za oboje je potrebna ista mera vztrajnosti, nezlomljive volje in samopremagovanja;

šlo je samo zato, da je bilo mene sram pred samim sabo priznati, da vidim to golo hotenje, ki so mu vsa živa bitja in vse vode in gore, služila kot sredstvo za vzdrževanje zagona; bilo me je sram zagledati prijatelja v tej ostri svetlobi, nisem imel moči, da bi bil prenesel pogled nanj, tudi ko je

bil slečen, zato sem odvrčal oči in se delal, da ne vidim ničesar; isto je bilo z žensko, to je bilo že prav smešno, v hipu, ko sem jo zagledal, sem jo že poznal, bilo je to čisto tako, kot da ves čas gledam eno in isto žensko, ki mi prihaja nasproti na razne načine, bila je to zmeraj prav ta ženska, s katero sem se moral srečati in ki mi je bila domača kakor mačka, s katero živiš že dolgo časa, vendar sem v naslednjem trenutku storil vse, da bi v njej videl nekaj sanjsko oddaljenega, nekakšen že skoraj zabrisan privid, ki pa je vse bolj pridobival težo, dokler ni nazadnje od same ženske ostala samo še bleda senca, mimogrede, bral sem malo, to, kar sem napisal in se odločil, da ne bom ničesar spreminjal; jebi ga, sem si rekel, kakršen si, tak pač si, zakaj bi to prikrival; prebral sem na primer ta izraz: pogovarjal sem se . . . kakor z vedočim; in neverjetno me je zmotilo to, da sem rekel, vedoči; kakšen vedoči, ne, to mi ni bilo všeč, zvenelo mi je tako tuje, tako leposlovno; ampak dobro, sem si rekel potem, pa poišči boljši izraz; dolgo sem razmišljal, na koncu sem se pa odločil, da bi se pravilno moralo glasiti takole: z enakim zanimanjem sem se pogovarjal z idiotom kakor s človekom, ki je nekaj vedel o vsem tem; da, dajmo se malo ustaviti in pogledjmo, kako jaz govorim; naredimo kratek diskurz, hočem reči pregled; stvar je v tem, da bi jaz moral govoriti brez vsakih težav, če hočem napisati knjigo o življenju; nobenega problema ne bi smel imeti z besedami, s prenašanjem svojih vizij v govorici, s prevajanjem življenja v črke; govor bi mi moral teči kot tiktakanje ure, kot enakomerno gibanje svinčnika med prsti, kot pes, ki se praska za ušesom, kot črn kamen, ki negibno stoji na mizi, govor, govor, govor, zdaj kakor mukanje, zdaj kokodakanje, iščem še boljših, slajših, krasnejših, strašnejših, eksplozivnih primer, govor kot bomba iz prve svetovne vojne, govor, kot blede modra televizijska slika, pred katero sedi v poltemi moja mati, oče pa spi na kavču, pokrit s časopisom, drzen govor, govor, v katerem v vsakem trenutku umiram in se rojevam popolnejši, bližji Bogu, bližji sebi, govor, ki zapušča vse te visoke primere, Boga in vse te filozofske, komplicirane izraze in hoče reči samo to, da je tu mlad, petindvajsetleten človek, ki se odloča za to, da bo živel sam;

obmolknil sem in se zatopil v razmišljanje; naletel sem na mino in kar skozi nos se moram zasmejati, ko vidim, kako mi je zmanjkalo besed; ladja je zadela v dobro skrito podvodno mino, eksplozija jo je najprej kar privzdignila, potem pa je vse bolj tonila v globino; ladjo moram rešiti na površje, hočem gor, gor, mimogrede, to je tudi naslov te knjige, zdaj ga pišem z veliko začetnico: Gor;

smešno je to, res, crkneš lahko od smeha, če malo premisliš vse to; tu je človek, ki govori, kako z ledenimi možgani in z razbeljenim jeklom stopa v svet, samotnen kakor satan, ki ga še zmeraj ljubiš, kakor brata, ki stoji pred tabo, temen in tuj — zapletam se — prevedeno v zemeljsko govorico pa vse to, sled, ki ji bliskovito sledim in brezkompromisne odločitve, ne pomeni nič drugega kot:

Prvo poglavje, v katerem naš junak dobi pismo od svoje matere in se odloči za samostojno življenje

Kar z besedo na dan!

Najprej in na prvem mestu čutimo potrebo, da bralca seznanimo z nekaterimi pomembnimi dogodki iz bližnje preteklosti našega mladega junaka. Nekega večera, ko se je Emil ravno vračal z Akademije za likovno umetnost, ker je služil kot model, je na ploščadi pred Maxi-Marketom zagledal starejšega, sivolasega človeka, ki očitno ni bil iz mesta. Kasneje je Emil opisoval ta dogodek z naslednjimi besedami:

»Še preden sem ga zagledal, sem že začutil, da se nekaj dogaja, nisem vedel kaj pravzaprav, ampak bila je neka napetost v zraku, nekakšno brnenje, podobno brnenju elektrike, ob tem pa je bil pred mojimi očmi najbolj vsakdanji prizor večerne gneče pred Maxi-Marketom. Pihal je mrzel veter in mimo mene so se v vseh smereh križali hiteči ljudje, videl sem hladilnik, ki se je bleščal v izlozbi, in na drugi strani ceste pred skupščino sem videl policaja, kako sam zase hodi po pločniku. Nenadoma pa sem dobil občutek, da nekaj vleče moj pogled, in v tem hipu sem, kakor da je nenadoma stopil iz teme v svetlobo, zagledal moža s široko, kmečko hojo. Tudi on je zagledal mene, videl sem, kako so se mu zasvetile oči, čeprav je bil najmanj pet metrov oddaljen in kar vlekle naju je skupaj. Tako mi je postalo jasno, da se je izgubil, in začutil sem v sebi nekoga, ki je hotel čim hitreje oditi naprej in ga prepustiti njegovi usodi, ampak po drugi strani je pa tu stal nekdo, ki je čutil, da ima prvič v življenju popolnoma odprte oči, in ta je spoznal, da je usoda tega moža pravzaprav moja usoda. Bil je to trenutek velike jasnosti, v katerem sem videl, da sem prav z vsemi ljudmi okoli sebe tako povezan, lahko bi šel in ustavil kogarkoli, v pravem trenutku in na pravem kraju bi bil to človek, ki bi mi odprl vrata, če me razumeš, vrata v svet, ki si ga nikoli ne moreš vnaprej zamisliti, v katerem pa potem zmeraj srečaš sebe, kakor da že od nekdaj stojiš tam in čakaš nase.« Natančno tako se je tudi zgodilo. Ko je Emil pokazal možu, kje je železniška postaja, (mož je hodil ravno v nasprotno smer in se je od nje vse bolj oddaljeval), mu je ta dal svoj naslov, kakor sta se že med potjo domenila in s stiskom rok sta se poslovila. Minilo je teden dni. Emil je pripotoval z avtobusom in z možem sta se spet srečala, (ime mu je bilo Andrej), tokrat na latni vaški cesti. Brez obotavljanja sta se napotila po vseh bližnjih vaseh in spraševala, če bi bil kdo pripravljen dati hišo v najem. Ponavadi je Andrej stopil naprej in počasi razložil, za kaj gre, potem pa je pokazal z roko na Emila, kakor, to je ta človek, to pa je bilo tudi nekakšno znamenje za Emila, da je še sam pristopil in še enkrat s svojimi besedami ponovil vse. Med potjo od ene do druge vasi sta se precej menila o sebi in izkazalo se je, da imata nekaj skupnega. Oba sta bila odpuščena od vojakov, Andrej zaradi shizofrenije, neke vrste duševnega razkroja, kot je sam pojasnil, Emil pa zaradi agresivne emocionalne nezrelosti. Spotoma sta srečala zanimivo žensko, ki jima je že od daleč kričala v pozdrav. Bila je podobna kuri in imela je bleščeče modre oči. Bila pa je skoraj čisto gluha in na vprašanja je odgovarjala brez povezave. Na primer, Andrej jo je vprašal, če se ji zdi, da bi se v njeni vasi dalo dobiti kakšno hišo za Emila, ona pa se je glasno zasmejala in odgovorila, da gre v trgovino. V nekem hipu, ko ga ni gledala, je Andrej na skrivaj pomignil proti Emilu in

naredil znamenje na čelu. Emila pa je prav razveselilo, ko je videl, kako dobre volje je starka, kako na ves glas kriči in se smeje in postal je še bolj odločen, da si v teh krajih mora dobiti hišo. Šla sta naprej. Hodila sta čez mokre travnike in skozi gozd, kjer jima je dež kapljal z vej na glavo. Bilo je oblačno vreme. Tu pa tam se je s tal vzdignila vrana in počasi, težko plahutajoč odletela zunaj obzorja. To je Emila presenetilo, da je bilo obzorje tako majhno. Povsod so stali hribi, nad njimi pa se je bočila kupola oblačnega neba. Včasih se je zdelo, da bi lahko zalučal kamen od enega konca obzorja do drugega. Pogovarjala sta se vsemogoče. Emil je pripovedoval, da potrebuje hišo, zato da bi v miru napisal knjigo, kratko in malo, rad bi napisal dobro knjigo in potrebuje spremembo, zadosti mu je mesta. Vse to je nekajkrat ponovil, rad bi že enkrat napisal knjigo, za katero bom lahko rekel, da je res dobra, prišel je čas, ko se to mora zgoditi. Andreja pa je predvsem zanimalo, koliko se s pisanjem zasluži. Ko pa sta hodila ob vznožju nekega hriba, je Andrej med hojo pokazal z roko in povedal, da so na tem hribu Italijani med vojno pobili nad šestdeset talcev. Pripovedoval je, da so jih streljali v skupinah po šest. Vsaka skupina si je morala sama izkopati grob, skupina, ki je bila za njo, pa jih je zakopala. Tisti, ki so vse to videli, so pripovedovali, da so bili ljudje iz zadnje skupine že čisto nori, imeli so že čisto steklene oči.

Prišla sta do majhne vasi. Bila je popolnoma pusta, le pred neko hišo je stala neka starejša ženska in mešala malto. Obrvi je imela sive od peska. Andrej se je spustil v pogovor z njo, in čeprav je ženska že takoj v začetku večkrat zapored zelo jasno povedala, da ona ne more o ničemer odločati, ker je hiša hčerina last, se je pogovor vseeno nadaljeval brez konca in kraja; zdaj sta se začela pogovarjati že o cementu. Emil pa je stal tam zraven in strmel v kokoši. Na pragu je čepela mačka, hiša pa je bila na sveže ometana in padal je dež. Tu zraven so ležala nekakšna korita na vlažnem pesku. Kar naenkrat pa so vseeno odšli v hišo, da bi si ogledali sobo. Emil je spoznal, da je bil ves ta pogovor samo Andrejeva zvijača, delal se je, kakor da ga zanima cement, v resnici pa je snoval načrt, da bi prodril v hišo. To je začutila tudi ženska in spet, kakor da hoče pokazati svojo vzdržljivost, je nekajkrat ponovila, da hči odloča o vsem, ona tu nima besede, a težko, da bi se tu dalo stanovati. Vzpenjali so se po zavutih stopnicah in prišli v svetlo, čisto sobo. Andrej se je kar razvnel in se začel sprehajati od zida do zida. Kaj, to pa bi bilo zelo dobro, kaj, je ponavljal, tu pa bi se dalo živeti tudi pozimi. Govoril je, kot da je že vse zmenjeno, in Emil se je čudil, da je ženska ostala popolnoma mirna, bila mu je res enakovredna, kakor je on meril sobo in v mislih že prestavljal pohištvo iz spodnjih sob, (soba je bila skoraj povsem prazna), tako se je ona neomajno smehljala, se včasih celo pridružila njegovim ugi-banjem z zagotovitom, da je soba topla, ali pa, da bi se dalo brez težav prinesiti sem gori, na koncu pa je zmeraj, kakor kdo, ki se zdrzne iz zamaknjenosti, malo stresla z glavo in se nasmehnila. Ne, pa vendar, nismo imeli v mislih tega, da bi to sobo oddajali; prav v tem trenutku pa je Andrej, medtem ko je preizkušal polkna, čisto mimogrede vprašal, kakšnih dvajset tisoč

bi računali na mesec, kaj pravite, za hrano in stanovanje? Pa to je bila že bolj trditev kot vprašanje.

Potem so se spustili po stopnicah in odšli v kuhinjo, od tu pa v hišo, tako se namreč imenuje največja soba v stavbi, soba, ki služi za spalnico in v kateri je kmečka peč. Začela sta se pogovarjati o peči, ki so jo pred kratkim dali popraviti, in zdelo se je, da je vse pozabljeno. Tokrat pa je bil Emil vseeno malo bolj na preži in spregledal je novo Andrejevo zvijačo.

»Pa kaj, vas ni tukaj nič strah, ko ste v taki samoti?« je nenadoma vprašal Andrej in gledal žensko z mirnim zanimanjem naravnost v oči.

»Mene?« Zasmejala se je. »Kaj me če bit strah.«

»Pa vendar,« je nadaljeval Andrej.

Z nasmehom je odkimala, zelo dobro je videla, kaj namerava, ampak tega ni hotela pokazati s tem, da bi igro pretrgala, temveč si je prizadevala, da bi ga z nepopustljivo vztrajnostjo izčrpala, bilo je očitno, da sama za nobeno ceno ne bi hotela odnehati.

»Strah me pa res ni,« je rekla in se živahno zasmejala.

»Vem, vem,« je rekel Andrej in prikimal, »samo . . .« pogledal jo je izpod čela, »imate vse sorte lopovov.«

Prisluhnila je, z velikim zanimanjem je čakala, s katere strani bo zdaj poskusil.

»Zadnjič je bilo v časopisu,« je nadaljeval Andrej, »mogoče ste brali, saj se ni zgodilo tu, ampak nekje zraven Maribora. Prišel je v hišo k stari ženski, pa skoraj sredi vasi, in je zahteval od nje denar. Dala mu je pet jurjev, pa ji ni verjel, da je to vse. Zagrozil ji je, naj tiho leži na postelji, on pa je odšel v sosednjo sobo iskat denar. Ona je pa takrat poskusila zbežati, jo je pa zaslišal in jo podrl na posteljo, potem jo je pa takole, malo narezal z nožičkom, pa še enkrat in še enkrat, ker je mislil, da mu noče povedati, kam je skrila denar. Ravno zato je dobil tako strogo kazen, ker jo je mučil, no, nazadnje se je pa tako ujezil, da jo je kar zaklal.«

»O, seveda,« se je na glas zasmejala ženska, in to z nekakšnim hripavim smehom, kakor da so jo že vsaj petkrat zaklali in ima to izkušnjo že za sabo, »tudi tu okrog se najdejo taki primeri.«

»Tudi, tudi,« je rekel Andrej in še nekaj časa sta se z žensko vlekla za jajca, potem sta pa z Emilom odšla; vrnila se bosta, ko pride hči, in se pomenila o vsem. Pravzaprav pa vse to za našo pripoved zdaj ni več pomembno, bralca hočemo seznaniti samo s tem, da je Emil naposled dobil hišo in začel živeti na vasi. In sploh zadosti mi je tega sranja, sicer pa lahko to tudi čisto mirno povem. Mogoče me bralec zdaj ne bo takoj razumel, ampak hočem reči prav to, da mi je zadosti tega štosu z bralcem, zadosti Bata, to je vse, danes sem drugače razpoložen, zato tudi govorim drugače, to je vse. Zadosti Bata, to je vse. Oponašal sem način iz neke knjige, Jack Easy, od nekega kapitana, pozabil sem že, kako se piše, neka stara knjiga pač. Ah, ime mu je Merijet, bral pa sem to knjigo v srbskem jeziku, zato pač tudi pišem to ime tako, kot se izgovarja. A vse to gobcanje, ki ga zdaj poslušas, je samo uvod, je samo naraščanje, kanonen futer je to, žrtev, ki je potrebna, zato da se spregovorijo prave besede.

Zaklinjanje pravih besed. Prave besede, prave besede, zaplapolajte v meni, začnite svoj ples, hočem govoriti kot Beethoven, nobenih zaprek zame, voda sem in padam čez pečine, kuham se v loncu in izparevam v zrak, vračam se na polja, polzim po črnkastem drevesnem lubju, v meni je tisoč plasti, v meni je milijon barvastih frnikul, vsaka je majhen svet in o vseh bi rad govoril. Pridite univerzalne besede, ne dajte mi, da se ustavim, veliko moram še povedati in včasih mi kar glava poka in iz oči mi brizga kri, čutim, kako mi velike ujede kljuvajo v možgane, vem, zadnji čas je, izgovoriti moram . . .

Zelo preprosto je to. Izgubil sem dom. Počutim se izvrstno. Našel sem cel svet. Postal sem sam. Dober pregled imam, ker se vsaka odločitev vrne k meni z odgovorom. Nimam več zamegljenih oči, buden sem in napet. Vse bolj sem podoben mački, tudi po miselnosti. Ni me sram beračiti, kajti vem, da sem kralj. Če bo treba, bom spet služil denar kot model na Likovni akademiji, kajti moja golota je čista. Imam prebivališče, prijatelj France mi je dovolil stanovati v svoji hiši, nobenega plačila ne zahtevam. Kadarkoli lahko dobim hrano pri Andreju, prav tako pri Francetu. Mati mi je prav danes poslala petdeset tisoč starih dinarjev, menim, da mi bo še nekaj časa pripravljena pošiljati denar, a kdo lahko reče, da pozna vse ljudi, mogoče me pa ne bo hotela več pogledati, ko bo spoznala, da se nočem več vrniti domov. Ne bi rad delal iz tega nič pretresljivega, kratko in malo, stokrat bolj zanimivo je živeti po svetu kot pa doma. V ponedeljek odhajam v Ljubljano, ne vem še, kje bom spal, a mislim, da si bom nekje že priskrbel zavetišče. Če bi bil kdaj res v hudih škripcih, lahko odidem v samostan, slišal sem, da lahko pri njih dobiš zastonj hrano in svojo celico. Slabo sem se izrazil, ne gre mi za zanimivosti, ne iščem zabave, meni ni nikoli dolgčas, ampak mi gre za sled, samo to. Zelo dobro vem, da se je vse moje življenje dogajalo po natančno izdelanem načrtu, nobenega naključja ni bilo v njem, zato pa hočem zdaj imeti odprte oči in videti načrt, videti nevidni pomen svojega življenja. Ali, če rečemo to po drugi poti, živim samo še simbolično, razpolagati hočem s sabo kot z nekakšnim slugo, na primer duhom iz Aladinove svetilke in se pošiljati v svet po sporočilo. Jaz sem tisto zadnje od najbolj zadnjega, tisto zmeraj negibno srebrno oko, pred katerega pogledom se vse odigrava. V ponedeljek odhajam v Ljubljano k zobozdravniku, izrabil sem priložnost in si dobil socialno zavarovanje za brezposelne, zdaj imam zdravljenje zastonj. V mislih imam že tri, štiri tipe, pri katerih bi lahko spal. Imam pa šanso, da bi spal pri dveh ženskah, samo počasi, vse se bo še videlo. Ni mi treba več biti ubijalec, da bi bil na preži, ta fantazmagorična igrice je za mano, kot že rečeno, adijo Bata, pripeljal si me do sem in od tu vidim, da je življenje prav to, kar ljubim, živa, otipljiva fantazija in nič me ne more ustaviti, mogoče bom propadel, vseeno, mogoče se me bojo začeli izogibati celo prijatelji, vseeno, mogoče bom umazan in smrdljiv, vseeno, mogoče me nihče več ne bo razumel in se bom z ljudmi pogovarjal, kakor da prevajam iz tujega jezika, vseeno, celega sebe dajem za svojo sled, tudi kot agent zavarovalnice, ali pa honorarnega sodelavca, v kakšnem zafukanem sociološkem inštitutu, paznika v javnem stranišču, ali pa poročenega moža z dvema otrokoma, jebe

se mi, zaradi mene sem lahko tudi predsednik, ne morem se pa izgubiti v vsem tem, kakor se pravzaprav nikdar nisem, tudi ko sem bil v največjem dreku, to mi je zdaj jasno, že ves čas sem gospodar sveta, le da se je moja vsemogoča moč spremenila, nič več ni mlahava, mokra vreča, zdaj se meni gospođujoča vseenost odloča za eksplozivno dejavnost in jaz ji želim veliko uspeha.

Majda
Kne

Pesmi

HODI PO SOBI

kako se smeh pozna na čelu, je v tri tone ovit, v utopljenem popoldnevu. tiho vstaja, meri razdalje med cvetjem, sadjem in kipi. višino in težo. zagrinja okna in zapira vrata. trave in orehi so blizu. ljubi sliko mehko vstajajočega dneva, sporočila na stenah, obrne se, se spominja. kostanji se kotalijo po bregu, zaslanja si oči, jezero zaledeneva, gre v borovje, ničesar ne zavrže.

morje pa škropi do najvišjega stolpa trdnjave. celo noč je svetlo. zbudi se. mesto je oblezel polž. skale so gladke, golobi ga čakajo na stopnicah, do okna stopi, plešejo okrog posejanih njiv.